

Petr Sklenička: Pronajatá krajina

Do utěšeně narůstající řady spisů o krajině přibyla v r. 2011 elegantní štíhlá knížka Petra Skleničky, profesora krajinné ekologie České zemědělské univerzity v Praze, s poněkud nezvyklým názvem *Pronajatá krajina*, který dává tušit, že se bude zabývat vlastnickými vztahy v krajině a jejich dopady na její stav a vývoj. To ostatně potvrzuje i sám autor v krátkém vyjádření na počátku knihy. Na rozdíl od běžných krajinných monografií jde o soubor krátkých kapitol zařazených do tří oddílů nazvaných *Cesty do krajiny*, *Osobní pouta a Omyly a naděje*. Pestrost obsahu je nejlepší patrná z jejich názvů, mezi nimiž najdeme obvyklá krajinářská témata jako *Čistá krajina*, *O paměti krajiny*, *Větrníky jako symbol* nebo *Zatracená meliorace*, ale i řadu originálních námětů jako *Pesimismus vsude*, kam se podíváš, *Krajina básníkem dozpívána*, *Blues pro české hospody*, nehledě k vážným úvahám jako *Propast mezi vědou a praxí* nebo *Víra v metodiky aneb šablona pro krajinu*. Ještě pár slov k hospodám – ty totiž sehrály významnou roli i v historii české přírodovědy, jak si jistě s nostalgií vzpomene hrstka dosud žijících pamětníků. Podobně jako Skleničkou opěvovaná hospoda U Rozvědčíka má dodnes své místo v srdcích chatarů, trampů a vodáků, tak hospoda na Kodě, Kubrychtova bouda nebo někdejší hospody Na Cikánce a v Prokopském údolí v Českém krasu stejně jako na Závisti byly ještě v polovině 20. stol. častými cíli, ne-li výzkumnými základnami pražských přírodovědců.

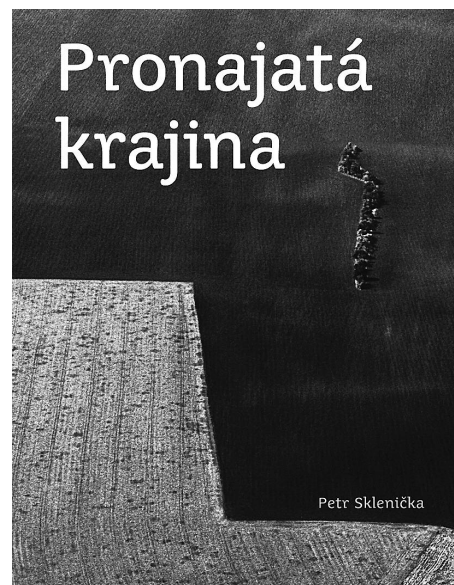
Již z těchto vybraných hesel je zřejmé, že Skleničkova publikace vzdor svému omezenému rozsahu nabízí k úvaze bohatou škálu nejrůznějších aspektů, které odrážejí celou složitost krajinářské problematiky. Na své si zde přijdou jak vědci, tak umělci a prostě všichni ti, co s krajinou

mají co do činění – jak v pozitivním, tak v negativním smyslu.

Ze všech úvah vybíráme vzhledem k omezenému rozsahu recenze jen několik ukázek, které se týkají těch opravdu vážných záležitostí.

Jde především o přístup ke krajinářským problémům v běžné praxi, jejichž řešení narazí na rozpory nebo spíše nedostatek kontaktu mezi názory vědců a realizací jejich podnětů v konkrétních případech, kdy se musí brát zřetel na různé místní podmínky, obvykle hospodářského nebo organizačního rázu. Patří sem i postřeh, že se naši krajináři na rozdíl od většiny svých kolegů v cizině spíše než samotnou krajinou donekonečna zabývají vyvíjením různých metodik k „uchození“ krajiny s tendencí spoutat krajinářskou problematiku do jakýchsi obecných šablon. Oni si totiž neuvědomují, že každý krajinný celek je svébytný objekt, jehož specifika často nelze do takových šablon začlenit. K tomu přistupuje dosud běžná praxe, patrná zejména z médií, že zatímco lékař, stavař nebo právník mají za sebou erudici získanou náročným odborným studiem, tak „krajina je tématem, v němž se každý cítí být odborníkem.“ Když k tomu připočteme obecný pokles praktické znalosti přírody v naší veřejnosti, nemůžeme se divit takovým tahanicím, jako se třeba rozvinuly kolem národního parku Šumava nebo že po zřízení národního parku Křivoklátsko by lidé neměli kam chodit na borůvky a maliny a kůrovec by odtamtud ohrožoval celé okolí – přičemž v navrženém území jsou borůvky a maliny vzácné a smrk tam ve větší míře není zastoupen.

Petr Sklenička se však kriticky dotýká i některých problémů, které daleko přesahují hranice krajinné tematiky. Týká se to zejména kapitoly s celkem nevinným názvem *Subjektivní problém s krajinným*

rázem, kde kromě diskuze o narušení krajinné scenérie nevhodnými zásahy, především stavebními nebo budovatelskými, najdeme i pasáž, kterou stojí zato plně ocitovat: „Existuje skupina lidí, kteří se nechtějí s přítomností subjektivního prvku v hodnocení krajinného rázu smířit. Někteří by nejraději celý tento institut ze zákona vypustili. Pod heslem co nelze hodnotit objektivně, nemá být zohledněno vůbec. Jiní se zase snaží transformovat celou problematiku pomocí rádooby objektivních kvazivzorců či multikriteriálních modelů? Nevstupuje tu příliš mnoho nejistých faktorů do hry, abychom se na ně mohli zcela spolehnout? Patrně nám nevadí, že podobná matematická vyjádření v sobě mohou nést chyby v úrovni řádu. Jen když se postup tváří dostatečně sofistikovaně.“

Zde Sklenička vyslovil to, co se už mělo říci dávno, a recenzent by chtěl v této souvislosti poukázat, že Sklenička není sám. Vzpomeňme jen výrok amerického fyzika Freemana Dysona, profesora řady elitních univerzit v USA, který napsal: „Pro některé vědce je mnohem jednodušší sedět v klimatizované pracovně a nechat běžet počítačové modely, než vyrazit do nepohody a měřit, co se venku, v mokřinách či v mracích skutečně děje.“ Proto experti na klimatické modely obvykle končí tím, že svým modelům věří (viz např. Vesmír 2008, 87: 625–630). A bohužel se i u nás šíří názor, že přímé pozorování v přírodě není na vyšší vědy. I v tomto směru proto musíme být vděční Skleničkovi, že jeho knížka je nejen cenným příspěvkem na poli krajinné problematiky, ale i za to, že naplno vyslovil názor o této sofistice.

**Centrum pro krajinu, Praha 2011,
144 str.
Doporučená cena 280 Kč**

1 Ploučnice mezi Mimoní a Českou Lípou – meandry, louky a lesy, do nichž se může neškodně rozlít povodňová vlna. Foto M. Hendrychová

